

Testovanie 5 – 2018
Slovenský jazyk a literatúra
Výsledky, analýza a komparácia úspešnosti vybraných testových úloh
z hľadiska sociálneho prostredia žiakov

Test zo slovenského jazyka a literatúry overoval vedomosti žiakov z vyučovacieho jazyka, ktorými by mali disponovať na konci 4. ročníka ZŠ. Test bol zostavený tak, aby svojou obsahovou stránkou a úrovňou náročnosti zodpovedal platným pedagogickým štandardom zo SJL pre žiakov 4. ročníka ZŠ, pričom záväzným dokumentom pre tvorbu testov bol Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň základnej školy v Slovenskej republike, ISCED 1 – primárne vzdelávanie.

Z celkového počtu testovaných žiakov 5. ročníka ZŠ z predmetu slovenský jazyk a literatúra (43 498) bolo 1 822 žiakov (4,2 %) zo sociálne znevýhodneného prostredia (ďalej len SZP alebo znevýhodnenie SP). V porovnaní priemernej úspešnosti, dosiahli celkovo v teste žiaci bez znevýhodnenia SP **59,9 %**, zatiaľ čo žiaci so znevýhodnením SP len **23,7 %**.

Na analýzu sme vybrali 6 testových úloh, ktoré z hľadiska celonárodného testovania boli:

- veľmi ľahké (č. 10),
- ľahké (č. 06, 08),
- stredne ťažké (č. 07, 16, 28).

Úlohy č. 07, 16, 28 patrili k otvoreným úlohám s krátkou žiackou odpoveďou. Medzi uzavreté s výberom jednej zo štyroch uvedených odpovedí patrili úlohy č. 06, 08, 10.

V nasledujúcej analýze výsledkov sme uviedli komparáciu úspešnosti žiakov 5. roč. ZŠ z bežného prostredia a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia vo vybraných testových úlohách v rámci testovej formy A (kód testu 3400).

Úlohy č. 06, 07, 08, 10, 16, 28 boli zamerané na základné poznatky, nevyhnutné pre prijímanie a kognitívne spracovanie ďalších – nadväzných vedomostí a prácu s nimi. Správnu odpoveď sme uviedli/označili červeným písmom/krúžkom.

Ukážka 1, zadanie a analýza úlohy č. 06, viažucej sa k príslušnej ukážke

Ukážka 1

Bratislavské gobelíny

Keď 23. októbra 2008 prišla k nám na návštevu anglická kráľovná Alžbeta II., jej želaním bolo pozrieť si gobelíny v bratislavskom Primaciálnom paláci. Ešte prv, ako si povieme prečo, urobme si malý test.

Čo sú gobelíny?

- a) cudzokrajné kvety,
- b) staré hudobné nástroje,
- c) ručne tkané nástenné obrazy.

Ak ste zakrúžkovali písmeno ____, odpovedali ste správne.

Bratislavské gobelíny utkali v rokoch 1628 – 1630 v anglickej kráľovskej manufaktúre v meste Mortlake pri Londýne. Objednal si ich miestny kráľ Karol I. Dlho sa z nich však netešil, pretože prišiel o život. Šesť prekrásnych tkaných obrazov neskôr kúpila rodina francúzskych obchodníkov so starožitnosťami. A keďže sa tí starožitníci volali Gobelinovci, ručne tkané nástenné obrazy sa odvtedy začali nazývať gobelíny.

Ako sa anglické gobelíny dostali do Bratislavy? Šli z ruky do ruky, vlastne z paláca do paláca, až jedného dňa ich pre svoje bratislavské zimné sídlo, dnešný Primaciálny palác, pravdepodobne kúpil kardinál Jozef Batányi.

Vzácne gobelíny, znázorňujúce najslávnejší starogrécky ľubostný príbeh, boli jeho pýchou i pýchou jeho nástupcov.

Slovníček

starožitník – obchodník so starožitnosťami

06. Ktoré vlastnosti má ukážka?

- A vecný text, fantastický
- B umelecký text, ilustrovaný
- C vecný text, informačný
- D umelecký text, humorný

Ukážka 1 patrí medzi vecné súvislé texty. Úloha č. 06 bola zameraná na oblasť *Komunikácia a sloh*, zaradili sme ju do kognitívnej úrovne *analyzovať* s využitím konceptuálnych poznatkov. Jej cieľom bolo analyzovať vlastnosti ukážky, vedieť odlíšiť vecný text od umeleckého, k čomu mali žiakov naviesť aj sekundárne údaje uvedené v jednotlivých možnostiach odpovedí.

Úspešnosť žiakov bez znevýhodnenia sociálnym prostredím v úlohe č. 06 dosiahla **79,4 %** (ľahká), u žiakov zo SZP sme zaznamenali len **34,3 %** (obťažná).

Najčastejšie uvádzané nesprávne odpovede u žiakov zo SZP v danej úlohe boli A (22 %) a B (26 %). Z toho vyplýva, že viac ako polovica žiakov zo SZP dokázala odlíšiť vecný text od umeleckého, ale len tretina žiakov zo SZP poznala základné znaky vecného textu.

Zadanie a analýza úlohy č. 07, viažucej sa k ukážke 1

07. Z nasledujúcej vety vypíš slovom základnú číslovku.

Keď 23. októbra prišla k nám na návštevu anglická kráľovná Alžbeta II., jej želaním bolo pozrieť si šesť gobelínov.

šesť

Úloha č. 07 bola zameraná na oblasť *Jazyk a komunikácia*. Zaradili sme ju do kognitívnej úrovne *porozumieť* s využitím faktických znalostí. Žiaci mali identifikovať vo vete základnú číslovku.

Pri komparácii bola úloha pre žiakov bez znevýhodnenia sociálnym prostredím stredne obťažná (**60,0 %**) na rozdiel od žiakov zo SZP, pre ktorých bola veľmi obťažná (**17,5 %**).

Veta obsahovala tri číslovky, z toho dve radové a jednu základnú. Vzhľadom na náročnosť tejto úlohy u žiakov zo SZP možno konštatovať, že nemajú dostatočné vedomosti o číslovkách, resp. neovládajú rozdiely medzi základnými a radovými číslovkami.

Ukážka 2, zadanie a analýza úlohy č. 08, viažucej s a k danej ukážke

Ukážka 2

O dverách, za ktorými sa skrýva šťastie

Chcel sa raz oženiť jeden princ, a tak poprosil otca, aby mu našiel ženu.
„Rád ti ju nájdem,“ povedal kráľ, „ale mala by to byť pravá princezná – a takej u nás niet. Možno sa však prihlási nejaká princezná zo vzdialenejších končín.“

Kráľ vyhlásil konkurz a čoskoro sa začali hrnúť princezné. Nebolo dňa, aby sa nejaká iná neprihlásila, ale keď preskúmali jej pôvod a pátrali po šľachtickom rodokmeni, vždy sa ukázalo, že to pravá princezná nie je a museli ju poslať tam, odkiaľ prišla.

„To je smola,“ lamentoval princ. „Možno sa napokon vôbec neožením.“

„Nemaj strach, synček,“ upokojovala ho matka. „Skôr, ako sa nazdáš, sa pravá princezná objaví. Šťastie sa často skrýva za dverami, len mu ich treba otvoriť.“

A skutočne – potvrdili sa slová kráľovnej.

Raz večer, keď dulo a lialo tak, že strechy bralo, zabúchal ktosi na bránu kráľovského zámku. Sluhovia bránu otvorili a dnu vstúpila čarokrásna dievčina, ktorá sa dožadovala, aby ju hneď a zaraz zaviedli za kráľom.

A ďalej sa to už dá rozprávať ako *Rozprávka o princeznej na hrášku* – a tú predsa pozná každý. Aj vy.

08. Ako často sa podľa ukážky hlásili princezné na konkurz?

- A ojedinele
- B dennodenne
- C podchvíľou
- D týždenne

Ukážka 2 patrí medzi umelecké súvislé texty, ide o prozaický útvar. Úloha č. 08, bola zameraná na *Čítanie s porozumením*, patrila do kognitívnej úrovne *porozumieť* s využitím konceptuálnych poznatkov. Jej cieľom bolo porozumieť informáciám obsiahnutým v ukážke explicitne a vyvodiť súvislosti z textu.

Pre žiakov bez SZP bola úloha ľahká (76,2 %), pre žiakov zo SZP už však bola úloha obťažná (39,2 %).

Nesprávne odpovede žiakov zo SZP boli približne rovnako rozvrstvené medzi všetky tri distraktory A (21 %), C (18 %) a D (18 %). Z toho vyplýva, že skupina žiakov zo SZP má značné nedostatky pri čítaní s porozumením, nedokáže z textu vyexcerpovať potrebné údaje.

Zadanie a analýza úlohy č. 10, viažucej sa k ukážke 2

10. Podľa ukážky, keď prišla pravá princezná, bolo

- A** zamračené popoludnie.
- B** veterné dopoludnie.
- C** chladná noc.
- D** daždivý večer.

Uzavretá úloha č. 10 zameraná na *Čítanie s porozumením* bola zaradená do kognitívnej úrovne *porozumieť* s využitím konceptuálnych znalostí. Úlohou žiakov bolo porozumieť informáciám obsiahnutým v ukážke explicitne a vyvodiť súvislosti z textu.

Pre žiakov bez SZP bola úloha veľmi ľahká (**85,4 %**) oproti žiakom zo SZP, pre ktorých bola obťažná (**37,9 %**).

Najčastejšie si žiaci z distraktorov vyberali odpoveď A (22 %) podobne ako pri úlohe č. 08, zameranej rovnako na čítanie s porozumením. Z toho je možné usúdiť, že žiaci zo SZP majú výrazné nedostatky pri čítaní s porozumením, nedokážu z textu vyvodiť potrebné súvislosti a informácie.

Ukážka 3, zadanie a analýza úlohy č. 16, vzťahujúcej sa k uvedenej ukážke

Ukážka 3

Daniel Hevier
Nevýchovný koncert

Bola tam celá škola všetky decká
Sólista prišiel kvôli tomu z Grécka
a žiaci boli usmíati a milí
ticho sa na stoličky usadili
Len čo sa majstri dotkli struny slákom
začal sa súboj Hudba proti Žiakom
Domáci dupú ostreľujú hostí
Darmo sa školník hnevá že sú sprostí
Ten malý chlapík čo hral prvé husle
ten samý prvý za kulisy ušiel
Z kvarteta teda ostalo len trio
statočne bráni rytmus s harmóniou
Obecenstvo však ďalšie pikle kulo
Z troch hudobníkov ostalo len duo
Keď prišli strely s paprikou a soľou
aj z toho dua ostalo len sólo
Ten statočný hráč robil čo sa dalo
aby sa ďalej na koncerte hralo
Keď ho však lotri prekvapili peckou
praskli mu nervy a tiež struna éčko
Posledné tóny Beethovena slabli
Tentoraz opäť vyhrali tí diabli
Na svetle žiaci tichí ako ovce
Skončil sa jeden nevýchovný koncert
Papapapááááá...

16. Vypíš z ukážky prirovnanie.

žiaci tichí ako ovce

Ukážka 3 patrí medzi umelecké súvislé texty, ide o báseň. Úloha č. 16 sa zameriavala na oblasť *Čítanie a literatúra*, zaradili sme ju do kognitívnej úrovne *aplikovať* s využitím konceptuálnych poznatkov. Žiaci mali za úlohu aplikovať poznatky o prirovnaniach a identifikovať prirovnanie v ukážke.

Úspešnosť žiakov bez znevýhodnenia SP v tejto úlohe dosahovala **53,0 %** (stredne obťažná) v porovnaní s úspešnosťou žiakov so znevýhodnením SP, pre ktorých bola úloha veľmi obťažná (**8,1 %**). Z toho možno usúdiť, že žiaci zo SZP nedisponujú dostatočnými vedomosťami o prirovnaniach a nedokážu ich preto v texte správne identifikovať.

Zadanie a analýza úlohy č. 28

28. Vypíš z nasledujúcich veršov spojku.

*Z horúcej lásky
pečie chlieb
a jedia ho vždy dvaja.*

a

Úloha č. 28 bola zaradená medzi voľné úlohy, neviazala sa teda k žiadnej ukážke. Bola zameraná na oblasť *Jazyk a komunikácia*, zaradili sme ju do kognitívnej úrovne *aplikovať* s využitím faktických poznatkov. Jej cieľom bolo pomocou znalostí o spojkách správne identifikovať spojku vo vybraných veršoch.

Pre žiakov bez znevýhodnenia SP bola úloha stredne obťažná (**57,9 %**), pričom pre žiakov so znevýhodnením SP sa stala úloha veľmi obťažnou (**11,3 %**).

Vzhľadom na to, že v texte bolo potrebné určiť jednu z najelementárnejších a najpoužívanejších spojok – spojku „a“, avšak aj táto úloha sa pre žiakov zo SZP stala pomerne náročnou, musíme konštatovať značné znalostné nedostatky aj v tejto oblasti, či už ide o samotnú identifikáciu spojky, alebo neznalosť príslušnej terminológie, a teda problematickosť pri pochopení zadania úlohy.

Záver z jednotlivých zistení

Podľa komparácie výstupných údajov žiakov bez SZP a žiakov zo SZP vo vybraných úlohách č. 06, 07, 08, 10, 16 a 28, ktoré sa zameriavali na základné javy učiva pre 1. stupeň ZŠ, majú žiaci zo SZP značné vedomostné nedostatky vo všetkých testovaných oblastiach. Následne sa pridáva aj problematika osvojovania si nadstavbových znalostí bez nevyhnutných základov. Odporúčame vo zvýšenej miere precvičovať praktické uplatnenie teoretických jazykových a literárnych javov a venovať sa čítaniu s porozumením.